

Knygnešių šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

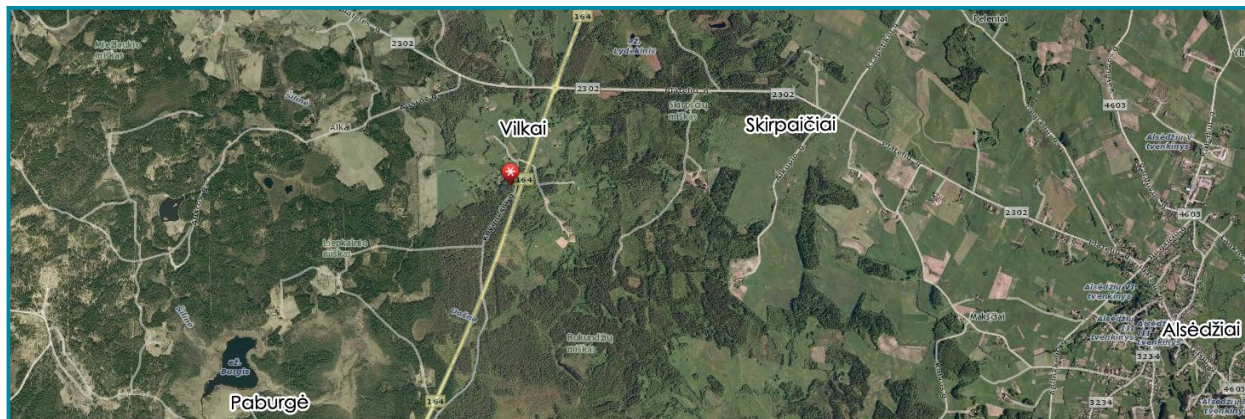
Vilkų šaltinis

Koordinatės

LKS: 373107; 6213611

Adresas

Vilkų k., Žemaičių Kalvarijos sen., Plungės r. sav., miškų ūkio teritorija Žemaitijos NP rytinėje dalyje. Šaltinį lengva rasti senojo kelio Plungė–Seda vakarų pusės šalikelėje arba 50–70 m ta pačia linkme nuo čia nutiesto naujojo tos pačios krypties asfaltuoto krašto kelio. Jis liejasi Liepkalnio miško Šiaurės pakraštyje, apie 100–150 m į pietų nuo Vilkų kaimo palaukės sodybėlių arba apie 850 m pavažiavus nuo Alsėdžių–Paežerės ir Rūdaičių–Platelių sankryžos (posūkio) naujuoju asfaltuotu keliu Plungės pusėn

Aplinka

Knygnešių šaltinis krintantis, atsivėręs pailgos pakilumos (174 m NN) padrėkusiame vakarinio šlaitelio įlinkime. Versmė liejasi 166,5 m NN aukštyje, eglyno apsuptos ir link papelkėjimo besileidžiančios lomos smaigalyje. Nuo neaukštos vieškelio sankasos žemyn į Vakarus šaltiniojančios keliais židiniai versmės nutolusios apie 20–30 m. Aukščiau šaltinio pakelėje pastatytas koplytstulpis (1983 m.) su medyje įrėžtu užrašu: „Čia spaudos draudimo metais ilsėdavosi iš Prūsijos grįždami knygnešiai. Pailsėk ir Tu praeivi.“ Aplink koplytstulpį sausiniame krantelyje apšienauti žolynai, žemiau klampoka durpėta (dumblinga) šlapvietė prisisiurbusi ir liejanti šaltiniuotą vandenį. Žolynais ir samanomis apaugusiame šaltiniojančiame lomos dugne po didelėmis eglėmis veržiasi dvi versmės iš durpėse įkritusių nedidelių (apie 0,8–1 m skersmens) seklių ir dumblingų duobučių. Versmes ir nutekantį į pelkute upeliūkštį supa eglynas ir mišrus miškas (eglės, ąžuolai su lazdynų ir krūmų pomiškiu).

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltiniojančios versmės nekaptuotos ir kitaip nepatvarkytos. Šaltinio aplinka „laukinė“, civilizacijos nepaliesta. Žemiau lomos dugne besiliejančias ir arčiau koplytstulpio esančias versmeles „prispaudusi“ vėjo nulaužtos eglės viršūnė, kitur aplink perdrėkusiame grunte prikritę šakų, lapų, augalų liekanų, visa tai išplovose apsemta vandeniu, užnešta dumblo.

Vandens fizikinės savybės

Nors durpingose versmėse „prisinešę“ nemažai dumblo, bet jų vanduo švarus, skaidrus ir be kvapo. Neturi kitokių užsistovinčio vandens požymių. Vietoje (2012-08-29) išmatavus mobiliu matuokliu altinio vanduo buvo 8,3 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH = 7,56). Savitasis elektros laidis (SEL – 437 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +25 mV), deguonies kiekis (O₂ = 3,7 mg/l). Versmėse ir nutekancio vandens išplovose nėra geležies nuosėdų.

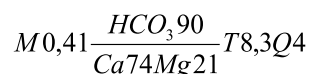
Vandens cheminės savybės

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	411		
Sausoji liekana 180 °C	267		
Bendrasis kietumas		5,14	
Karbonatinis kietumas		4,72	
Nekarbonatinis kietumas		0,42	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	11	0,31	5,90
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	8	0,17	3,24
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	288	4,72	89,90
Nitritai, NO ₂ ⁻	0,00	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	3	0,05	0,95
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	5	0,22	4,07
Kalis, K ⁺	2	0,05	0,92
Kalcis, Ca ²⁺	80	3,99	73,75
Magnis, Mg ²⁺	14	1,15	21,26
Amoniakas, NH ₄ ⁺	0,08	0,00	0,00
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,50		
Permanganato skaičius, mg O/l	2,20		
Bendroji geležis, Fe mg/l	0,03		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	398		

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų. Ištirpusių mineralinių medžiagų koncentracija 411 mg/l. Vanduo santykinai kietas, pasižymi nedideliu karbonatiniu (5,14 mg-ekv/l), virinant lengvai pašalinamu kietumu. Vandenyje aptikta nedidelis kiekis nitrato (3 mg/l), nitritų nėra, o amonio jonų koncentracija tik 0,08 mg/l. Jame labai nedidelis natrio (5 mg/l) ir chlorido (11 mg/l) kiekis, ne daug organinės medžiagos (permanganato skaičius 2,2 mg/l). Ištirpusios vandenyje geležies koncentracija 0,03 mg/l.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Alkos (Vilkų) kaime prie Knygnešių šaltinėlio iš seno stovėjo kopyltstulpis su užrašu „Fundatorka Ona Bagdonaitė“. Kopyltstulpyje 1912 m. buvo Švenčiausios Panelės, nežinomo šventojo statulėlės, į šaltinio pusę atgręžta stovėjo šv. Jono Krikštytojo statulėlė, buvo ir krucifiksas, o po juo dar viena šventosios statulėlė. Šalia pritvirtinta dėžutė pinigams aukoti. Neseniai vėl pastatytas kopyltstulpis su Rūpintojėliu, į vakarus nuo jo teka šaltinis. Žmonės tikėjo gydomosiomis šaltinio vandens savybėmis, juo daugiausia gydė akių ligas. Grefimų sodybų gyventojai nuolat semdavosi šaltinio vandens. Važiuojantys į Žemaitijos Kalvarijos atlaidus, einančios ten eisenos nuo Plungės pusės visada šioje vietoje sustodavo pailsėti, pietaudavo. Kunigas laikydavo pamaldas. „Vieta stebuklinga“ (1912 m; Končius I., 1931), „Šaltinėlis labai apaugęs krūmais, nebepriziūrimas“ (1932 m.; Končius I., 1933). Pasakojama, kad šaltinis buvo orientyras knygnešiams, nesantiems knygas iš Prūsų. Čia jie ir pailsėdavę.

Vienas knygnešys gretimose Valančiauskų sodyboje buvo žandarų sučiuptas (Vaitkevičius, 1998).

Tipas

Krintantis erozinis

Režimas

Nuolatinio veikimo

Vandeningumas

Vidutinio vandeningumo reikšmingas šaltinis. Nuteka nemažai vandens (vizualiai, debitas 2–4 l/s)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2012